

Ягулов В.В.

Педагогіка

13.2. Класифікація форм організації навчання

На сучасному етапі розвитку дидактичної науки є кілька варіантів класифікації форм організації навчання. Наприклад, *В. Оконь* поділяє їх на три групи:

- робота під час занять;
- домашня робота;
- робота після занять.

Ч. Купісевич їх класифікує на основі таких критеріїв:

- кількості учнів (індивідуальна і групова форми організації навчальної діяльності);
- місця навчальної діяльності учнів (лекція в класі, лабораторна робота, екскурсія, виробнича діяльність, домашня робота, заняття на промислових підприємствах тощо);
- тривалістю дидактичного заходу (лекційні та поза-лекційні).

І. П. Підласий пропонує їхню класифікацію за такими ознаками:

- за кількістю учнів – масові, колективні, групові, мікрогрупові, індивідуальні форми навчання;
- місцем навчання – шкільні форми: урок, робота в майстерні, на пришкольній дослідній ділянці, в лабораторії тощо; позашкільні форми: екскурсія, домашня самостійна робота, заняття на підприємстві;
- дидактичною метою – форми теоретичного навчання: лекція, факультатив, гурток, конференція; комбінованого або змішаного навчання: урок, семінар, домашня робота, консультація; практичного (практикуми) і трудового навчання: робота в майстернях, у спеціальних класах, на пришкольніх ділянках тощо;
- тривалістю навчання – класичний урок (45 хв.), спарені заняття (90 хв.), спарені скорочені заняття (70 хв.), а також уроки «без дзвінків».

За кількістю учнів, як правило, виокремлюють індивідуальну і групову форми навчання. **Індивідуальна форма навчання** – найстаріша в історії педагогіки. В давнину вона полягала в індивідуальній реалізації певних дидактичних завдань учнів за безпосередньої чи посередньої допомоги вчителя. Таке навчання надавало можливість індивідуалізувати як зміст, так і темп навчання, що, своєю чергою, сприяло постійному й водночас докладному контролю за ходом і результатами пізнавальної діяльності. Педагог міг також контролювати власні навчальні дії і, відповідно, вносити певні корективи, пристосовуючися до обставин. Таке навчання і в давнину, і на сучасному етапі дає високий ефект, тому що учень набуває певних знань, практичних навичок та вмінь за оптимальний для себе час, враховуючи свої психічні особливості та обсяг навчального матеріалу. Доконечною умовою отримання таких результатів є висока педагогічна майстерність учителів.

У сучасній дидактиці для визначення такої форми навчання вживають поняття «індивідуалізація навчання», «індивідуальний підхід до навчання».

П. І. Сікорський вважає, що для індивідуального підходу до суб'єктів учіння необхідно використовувати індивідуалізацію і диференціацію їх навчальної діяльності. На його думку, індивідуалізація навчання спрямована на врахування специфічних індивідуальних особливостей кожного суб'єкта учіння всередині групи, класу, а диференціація передбачає врахування й подібних типових

особливостей груп суб'єктів учіння.

Порівнюючи дефініції понять «*індивідуалізація*» та «*диференціація*» за *І.*

*Унт*ом, можна зазначити їхні спільні риси: обидва є формою реалізації принципу навчання – раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи; враховують індивідуально-психічні особливості суб'єктів учіння і відповідно структуруються.

Основною відмінністю між ними є те, що диференціація не тільки враховує індивідуально-психічні особливості суб'єктів учіння, а й передбачає організацію для типологічних груп навчання за різними навчальними планами й програмами.

Щоб остаточно розвести поняття «індивідуалізація» і «диференціація» П. І.

Сікорський вводить поняття «індивідуально-групового» і «індивідуалізованого» навчання. Їхні відмінні риси: по-перше, індивідуалізоване навчання реалізується індивідуальними формами, а диференційоване – груповими; по-друге, диференційоване навчання є більш широким і частіше вживаним поняттям та передбачає типологічне групування суб'єктів учіння; по-третє, засобами диференційованого навчання досягаються кращі результати в розвитку особистості учня.

Індивідуально-групове навчання передбачає таку організацію навчального процесу, коли кожний суб'єкт учіння виконує індивідуально-однакові для всіх учнів завдання у складі групи, а індивідуалізоване навчання – таку організацію засвоєння знань, умінь, навичок, яка дає змогу кожному суб'єктові учіння навчатися за індивідуальним планом і програмами, адаптованими до нього, в індивідуальному темпі.

Зміст і організація дидактичного процесу в національній системі освіти основною формою навчання передбачають, передусім, колективну роботу, головне місце в якій посідає **класно-урочна систем**